

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1970

BRNO 1971

Mittelalterliche Abfallgruben in Uherský Brod (Bez. Uherské Hradiště). Bei Baggerarbeiten für die Fundamente eines Neubaus im westlichen Teil der Primator Hájek-Gasse wurden drei Objekte gestört. Zwei von ihnen können wir als Abfallgruben mit Holzauskleidung interpretieren. Das dritte Objekt stellt einen Brunnen vor, der aus einer äusseren Verschalung und innerer gezim-merter Holzeinfassung gebildet wird; zwischen den beiden Wänden ist eingestampfter blauer Lehm. Alle Objekte werden durch die wenigen Keramikfunde in das 14. bis 15. Jahrhundert datiert. Von Pflanzenresten (bestimmt von E. Opravil vom Geographischen Institut in Brno) ist der Fund eines Kernes der Kornelkirsche interessant, der erste Fund dieser Gattung auf dem Gebiete unseres Landes.

VÝZKUM ZANIKLÉ STŘEDOVĚKÉ VESNICE KONŮVKY NA SLAVKOVSKU

(okr. Vyškov)

DAGMAR ŠAUROVÁ, Městské muzeum, Slavkov u Brna

(Tab. 57 : 5)

Systematický výzkum zaniklé středověké vesnice Konůvky v katastru obce Heršpice u Slavkova pokračoval v roce 1970 podle plánu dokončením odkryvu v objektu, kterému jsme dali pracovní název tvrz.

Tato budova zahrnuje v sobě dvě suterénní místnosti. Jižní, přibližně čtvercová, má výměru zhruba 53 m², severní je tvaru obdélníka o rozměrech cca 1350 × 450 cm a měří 61 m². Mezi těmito suterény po celé šíři objektu byl v roce 1970 dokončen odkryv kamenné vydlážděné plochy, na které bylo buď nádvoří nebo krytá chodba o rozměrech cca 1350 × 500 cm. Zcela na jižním okraji tvrze, také po celé její šíři, odkryli jsme již v předchozích letech plochu nedlážděnou, která byla zčásti volná, zčásti kryta velkou pecí a hospodářskými objekty.

Výzkum 1970 zjistil, že západní a východní polovina severního suterénu se od sebe výrazně liší. Západní polovina je zahloubena do 250 cm dnešního terénu, má pevnou a hladkou hliněnou podlahu, zřetelně ohraničenou částečně negativním zdívkem, částečně (v severozápadním rohu a po celé severní stěně) tapetovým vyzdáním z licovaných pískovcových kvádrů.

Východní polovina severního suterénu je méně zahloubena a její podlaha není zakončena tapetovým vyzdáním, nýbrž je mísovitě zdvižena ke svému okraji, zejména na východní stěně.

Celý suterén byl zaplněn sutí z mazanice, zborcených pískovců a spáleného dřeva. V destrukci bylo velmi zřetelné vrstvení z prohořelých trámů i stropních a podlahových výmazů. Přitom bylo v západní části suterénu tohoto destrukčního vrstvení nepoměrně více než v části východní, takže se nabízí předpoklad, že v západní polovině objektu stála stavba vícepodlažní, třeba i věžovitá, zatím co ve východní polovině byl jen lehčí hospodářský přístavek, nejspíše přízemní.

Současně s dokončením odkryvu v suterénech byly očistěny okrajové plochy na všech stranách objektu. Aglomerace spálených trámů ukazuje na dřevěné ochozy. U řady trámů byly nalezeny okenní závěsy. Na západním ochozu, v místech, kde dlážděná plocha oddělující oba suterény vytváří čtvercový výběžek do severního suterénu (jakoby šlo o vstupní plošinku u schodiště) bylo odkryto in situ železné okutí dřevěných vrat spolu se závěsnými prstenci.

Jen v nepatrné míře se projevují v našem objektu nálezy opracovaných větších kamenů, které by mohly být pokládány za architektonické články. Je to důsledkem jednak samotného stavebního materiálu, kterým je místní pískovec malé trvanlivosti, jednak skutečnosti, že část destrukce bylo využito pravděpodobně ke stavbě nedaleké hájenky Zlatý jelen, dnes již zbořeně. Odtud jsme totiž získali v roce 1970 dva články z dveřního ostění, které byly druhotně využity na stavbě hájenky jako okenní parapet.

Po skončení odkryvu byly provedeny kontrolní řezy napříč severním a východním okrajem objektu. Prokázaly formu konstrukce zahloubené stavby, k níž bylo maximálně využito přírodního terénu. Na průřezu se názorně projevuje stupňovitá úprava původní tmavé půdy, na kterou byla navezena v potřebném kvantu žlutá zemina, na vnější straně objektu vyztužená kamennými podložkami. Na vnitřní straně byly zářezové stupně vyplněny vyzdívacím materiálem z místního pískovce. Ten pak v nadzemní části objektu přecházel v hrázděné zdívo z mazanice.

Technika stavby našeho objektu si vyžádá zvláštní zpracování až po úplném dokončení celého výzkumu.

Ochota správy Státních lesů, Bučovice, která nám dala odstranit porost, umožnila ještě na podzim 1970 přikročit k výzkumu dalšího objektu asi 100 metrů severněji.

Jde o okrouhlý pahorek s příkopem typu rakouských hausbergů a západoevropských la motte. Vzhledem k nelibozvučnosti zčeštěného výrazu motta prosazují pro toto místo název palánek, používaný v podobných případech na Moravě i Slovensku.

Odlesnění a částečně odkrytí humusu přineslo především poznatek, že původní pahorek nebyl okrouhlý, nýbrž obdélný, ve tvaru komolého jehlanu. Sonda vedená příčně od severozápadu k jihovýchodu je prozatím nápadně chudá na nálezy. Odkrývá kamennou konfiguraci ze žlutých pískovců, která nabízí vysvětlení, že je zde zachován rozrušený půdorys kostelíka, k němuž se vztahují písemné záznamy o někdejším ius patronatus ecclesie v Konůvkách, a na který také poukazuje název místní lesní trati U kostelíku. Oporou této představě je zvon, jehož nález se klade do tohoto místa. Tento zvon s letopočtem 1451, zavezený — podle zápisu ve farní kronice — r. 1719 do Křižanovic, je od r. 1869 zavěšen na věž tamního farního kostela a je tam památkově chráněn.

Na rok 1971 plánujeme výzkum celého palánku v trati U kostelíka.

Erforschung der mittelalterlichen Wüstung Konůvky bei Slavkov (Bez. Vyškov). Im Jahre 1970 wurden die systematischen Forschungen der mittelalterlichen Wüstung Konůvky bei Slavkov im nördlichen Teil der Feste fortgesetzt und die Abdeckung des ganzen Objektes abgeschlossen. Es wurden die Fundamente eines turmartigen Baues und eines niedrigen Anbaues festgestellt, weiters Holzgänge entlang der ganzen Befestigung. Auch Eisenbeschläge eines Holztores wurden in situ aufgefunden. Durch Kontrollsonden wurde die Baukonstruktion des Gebäudes untersucht, welches in das ursprüngliche Terrain eingetieft war. Die Mauern über dem Boden wurden im Fachwerk gebaut. Zum Ende der Grabungssaison wurde mit der Abdeckung eines weiteren Objektes in der Waldflur „U kostelíku“ begonnen, wo seinerzeit eine Glocke mit der Jahreszahl 1451 aufgefunden wurde, die seit dem Jahre 1869 im Turm der Pfarrkirche von Křižanovice hängt.

VÝZKUM HRADU TEPENCE (OBEC JÍVOVÁ) ROKU 1970

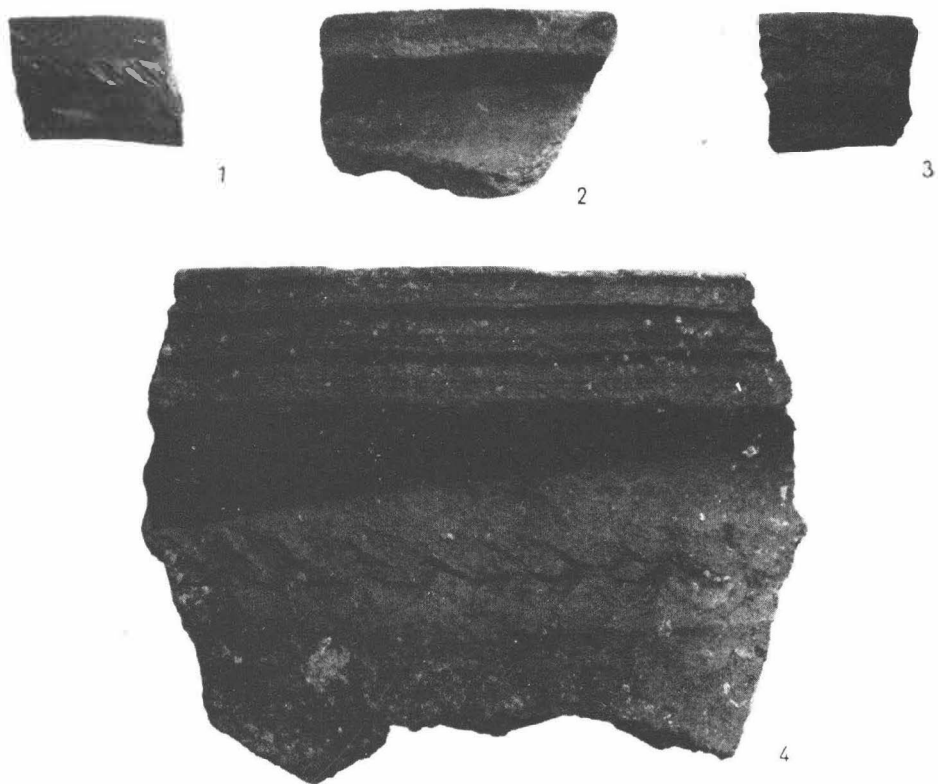
(okr. Olomouc)

VÁCLAV BURIAN, Vlastivědný ústav, Olomouc
(Tab. 45—49)

Výzkum hradiska Tepenec, prováděný od roku 1968, se v roce 1970 rozdělil na dvě složky. Výsledek ukázal, že středověký hradní areál tvoří akropoli širší soustavy opevnění, která je pravěkého původu. Postup těžby kamenolomu, závislý na souhlasu památkové péče, si totiž vyžádal rozšířit výzkum mimo centrum hradu, na venkovní hranici opevnění. Výzkumu v jeho terénní složce byla věnována doba celkem šesti týdnů (od 15. července do 31. srpna), celkem bylo prozkoumáno zcela XXXI a VII dvakrát tupě zalamuje poněkud k severozápadu, po třetí se zalamuje v téže orientaci a tupém úhlu ve čtverci XLV. Koruna zdiva je zkosená dosti strmě navenek s výškovými rozdíly nebo částečně 34 čtverců v jednotné síti (XXIX—LXII).

Hradní jádro bylo zkoumáno na dvou úsecích, jižním a severozápadním. Zbytek zdiva v jižní části paláce ve čtverci XXIX je položen téměř v prodloužení vytracené východní obvodové zdi. Je však mohutnější (šíře minimálně 330 cm), lícování se uchovalo od severu a východu do výše 77 až 108 cm. V severozápadním úseku ve čtverci L ukazuje zbytek nároží zdiva (plochý kamenný kvádr) na jeho celkovou šíři 225 cm, na ukončení při jižní straně a jeho pokračování k severu, kde se však vvrací. Charakteristickou stavební destrukci zde tvořila vrstva kolmo dostavených lomových kamenů, mocná 40 cm. Severní obvodová zeď paláce se ve čtverci XLVIII slabě zalamuje. Její hmota má šíři 210 cm; koruna je převážně zkosená se sklonem navenek (k severu). Zdivo se uchovalo při vnitřní lici do výše 127 cm, na venkovní straně, kde je však úroveň parkánu pokleslá, sahá do výšky 30—85 cm.

Od jihovýchodu a severovýchodu obklopuje hradní palác parkán, ohraničený vnitřní hradbou. Za současného stavu se jeho kuželovité úbočí táhne mezi vrstevnicemi 503,5—509, tedy ve výškovém rozdílu 5,5 m, v pruhu širokém 13—17 m, zprvu od jihu k severu (se sklonem k východu) a v místech čtverců XXII a XXXI se zatáčí k severozápadu (se sklonem k severovýchodu) v přibližné délce 70 m mezi magnetickými stupni 340—140. Na delších stranách je ohraničeno terénními hřbety, které kryjí obvodové zdivo paláce a hradbu. Od paláce je spád terénu výrazný, avšak před hradbou v pruhu širokém průměrně 4 m se zmírňuje a přechází v rovinku, která u hradebního zdiva vytváří rigol. Hradební těleso zděné z lomového kamene na vápennou maltu má šíři 175 cm a jeho půdorysný tvar sleduje zhruba vrstevnici 504: téměř přímá linie, jdoucí od jihu k severu, se ve čtvercích 78—117 cm. Relativní výška zdiva je nad úrovní parkánu 43—115 cm, na venkovní straně 31 až 150 cm. Venkovní obvod hradby zajišťuje výztuž z lomového kamene, kladeného na vápennou maltu nebo přímo na útes skalního podloží.

Tab. 57

Opava. Náměstí Svoboditelů. Středověká keramika. — Mittelalterliche Keramik; 2 Heršpice (okr. Slavkov) „Kornůvky“. Jižní část tvrze. — Südteil der Feste.

PD 1520
1970. (1971.)

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1970

Vydává: Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor: Prof. dr. Josef Poulik, DrSc
Redaktoři: Dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Říhový
Překlady: A. P. Löwensteinová, dr. R. Tichý
Kresby: Doc. dr. B. Klíma, A. Životská, R. Skopal
Na titulní obálce: Koflík z velatického pohřebiště ve Skalici
Tiskem: Grafia, n. p., Brno, provozovna 04, Gottwaldova 21
Vydáno jako rukopis — 450 kusů — neprodejné